

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

**Hybridní kniha –
kombinovaný přístup
k informacím**

Petr Hladík, Ing. Svatoslav Ondra

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
Masarykova univerzita

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009

Teiresias

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
Masarykovy univerzity

Šumavská 15, 602 00 Brno
Tel.: 549491105
Fax: 549491120
E-mail: teiresias@muni.cz
www.teiresias.muni.cz

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

1. Způsoby percepcí textových informací

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 3

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Obvyklé formáty textových informací

- ☒ zvukový formát
 - ☒ četba přirozených hlasem (předčítání)
 - ☒ analogový nebo digitální **audiozáznam četby přirozeným hlasem** („zvuková kniha“)
 - ☒ **digitální text** reprodukováný hlasovou **syntézou** („hlasový výstup“)
- ☒ hmatový formát
 - ☒ klasický výtisk bodovým písmem tištěný z matric
 - ☒ výtisk bodovým písmem z elektronické tiskárny
 - ☒ **digitální text** zobrazený na **hmatovém** displeji („brailleský řádek“)
- ☒ kombinovaný formát digitálního textu
 - ☒ souběh hlasové syntézy se zobrazením na hmatovém displeji

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 4

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Úskalí obvyklých formátů textových informací

- ☒ záznam četby přirozeným hlasem („zvuková kniha“)
 - ☒ neshadná navigace (především u analogových záznamů)
 - ☒ téměř nemožné vyhledávání v textu
 - ☒ pomalá a pouze sekvenční percepcí textových informací
 - ☒ důvody:
 - ☒ lineární záznam
 - ☒ přirozené tempo lidské řeči

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 5

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Úskalí obvyklých formátů textových informací

- ☒ digitální text
 - ☒ musí být respektovány technické podmínky přístupnosti digitálních formátů textu
 - ☒ hlasový i hmatový výstup zůstává vždy lineární
 - ☒ formální interpretace některých typů textových informací je problematická i v případě hlasového a hmatového výstupu
 - ☒ psychologické překážky
- ☒ uspokojivější navigační a vyhledávací možnosti
- ☒ rychlejší přístup k informacím

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 6

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Příklad problematické interpretace

...

Např.:

bat [e1] - bet [e]
bate [ej] - Pete [i:]

Existence nepravidelností ve výslovnosti nese s sebou nutnost ověřovat si správnost výslovnosti nových slov. Např. busy není [bju:zi], nýbrž [bizi], apod.

...

(Nangonová, S. Peprník, J., Zábojová, E. et al.: *Angličtina pro jazykové školy I*)

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 7

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Kombinace záznamu čtení a digitálního textu

- ☒ rychlost přístupu k informacím odpovídající práci s elektronickým textem
- ☒ dostupnost komplexního navigačního aparátu
- ☒ korektní podání ústní i písemné složky textu
- ☒ přizpůsobitelné parametry zobrazení textu podle individuálních požadavků čtenáře

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 8

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

2. Hybridní kniha

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 9

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Historie

- ☒ inspirováno partnerským projektem maďarské a italské akademie věd *DigiBook COP806*
- ☒ komparace s obdobným projektem konsorcia Daisy (formát *DTB – Digital Talking Book*)
- ☒ vývoj vlastní aplikace ve spolupráci s Fakultou informatiky Masarykovy univerzity
- ☒ rozšíření konceptu navigace a synchronizace digitálního textu a audiozáznamu

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 10

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Historie

- ☒ **2002:** první verze samostatné aplikace na pevném nosiči s prvním titulem
- ☒ **2002 – 2006:** vývoj dalších verzí aplikace, další tituly (celkem 6)

- ☒ **2006:** začátek vývoje aplikace hybridní knihy v prostředí WWW a zpracování titulů
- ☒ **2009:** zveřejnění webové hybridní knihy (21 titulů)

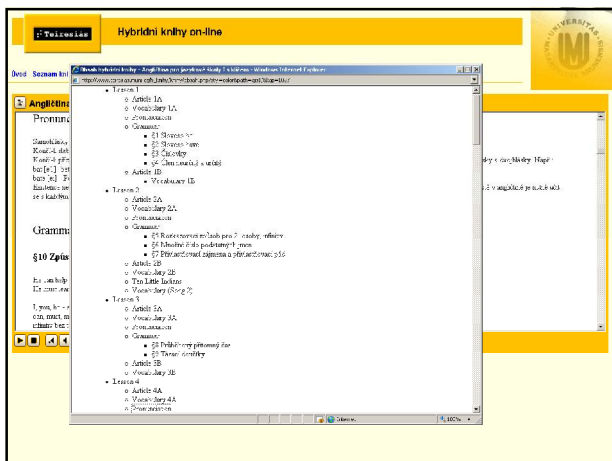
INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 11

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY teiresias.muni.cz

Koncepce

- ☒ cílové skupiny čtenářů
 1. studenti se zrakovým handicapem (zpřístupnění strukturovaných dokumentů s technicky náročnějšími texty)
 2. další čtenáři vyžadující strukturovanější přístup k beletristické i odborné literatuře a estetičtější formu audiozáznamu

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 12

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
teiresias.muni.cz

Tvorba titulů

- ❑ ediční zaměření
 - ❑ studijní literatura
 - ❑ literatura pro programy našeho celoživotního vzdělávání (jazyková literatura)
 - ❑ zásadní beletristická díla české literatury
 - ❑ Bible, překlad 21. století (ve spolupráci s nadačním fondem Nové Bible kralické)

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 20

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
teiresias.muni.cz

Tvorba titulů

- ❑ autorskoprávní aspekt publikování
 - ❑ podle týchž předpisů jako příprava běžných dokumentů pro potřeby osob se zdravotním postižením (zákon č. 121/2000 Sb., § 38, *Licence pro zdravotně postižené*)
 - ❑ přístup k hybridním knihám online (spadající pod autorskoprávní ochranu) jen registrovaným čtenářům

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 22

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
teiresias.muni.cz

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském...

§ 38
Licence pro zdravotně postižené

- (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo
 - a) výhradně pro potřeby zdravotně postižených, v rozsahu odpovídajícím jejich zdravotnímu postižení a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu zhotoví nebo dá zhotovit rozmnoženou vydaného díla; takto zhotovená rozmnožená díla jim může být také rozšiřována a sdělována, pokud se tak neodeje za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,
 - b) výhradně pro potřeby zrakově postižených a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu opatří zvukovou složku zvukové obrazového záznamu audiovizuálního díla slovním vyjádřením obrazové složky; takto doplněná zvuková složka zvukové obrazového záznamu audiovizuálního díla jim může být také rozmnožována, rozšiřována a sdělována, neodeje-li se tak za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.
- (2) Do práva autorského nezasahuje také osoba uvedená v § 37 odst. 1, půjčuje-li originály či rozmnoženiny vydaných děl pro potřeby zdravotně postižených v souvislosti s jejich postižením.
- (3) Ustanovení § 30 odst. 5 se použije příměřně.

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 23

MASARYKOVA UNIVERZITA
STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
teiresias.muni.cz

Tvorba titulů

- ❑ technické zpracování
 - ❑ audiozáznam:
 - ❑ pořizován v profesionálně vybaveném studiu s vhodnými interprety (herci v případě beletrie; učitelé/studenti v případě odborných textů)
 - ❑ střih
 - ❑ zpracování textu:
 - ❑ korektura a konverze do formátu HTML
 - ❑ doplnění synchronizačních dat

INSPO 2009, Praha 14. 3. 2009 24

Výhledové záměry

- ☒ zohlednění nároků dalších cílových skupin čtenářů (se sluchovým handicapem, se specifickými poruchami učení)
 - ☒ rozšíření formátu hybridní knihy o videosložku se záznamem textu ve znakovém jazyce
- ☒ záměr vytvořit obecný systém synchronizovaných médií různého formátu

